یاسای ژمارە (٩) ی ساڵی ٢٠٠٧

یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان لە هەرێمی کوردستان _ عێراق

بەشی یەکەم

پێناسەکان

ماددەی یەکەم:

کەمەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

١. هەرێم: هەرێمی کوردستان _ عێراق.

٢. وەزارەت: وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوەمان.

٣. وەزیر: وەزیری کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان.

٤. ئەنفالکراو: هەرکەسێك ژیانی لەدەست دابێ یان زەرەری پێکەوتبێ یان تاوەکو ئێستا چارەنووسی لە ئەنجامی تاوانەکانی جینۆساید کردن دژ بەگەلی کوردستان نادیار بێ.

٥. شەهید: هەرکەسێك لە خەندەقی خەباتی چەکداری یان لەتێکۆشانی سیاسی بۆ بەرگری کردن لەبزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان لەدژی رژێمە داپلۆسێنەرەکانی یەك لەدوای یەك یاخود لە ئەنجامی تاوانەکانی کۆمەڵکوژی یاخود کردەوەی جەنگی دوژمنکارانە لەدژی گەلی کوردستان ژیانی لەدەست دابێ کە بە پێی ئەم پێناسەی خوارەوە پۆلێن دەکرێن:

کە داواکارییەکە پێشکەش دەکات لەپارەی ڕەسمی دادوەری دەبووردرێ.

٥- بڕیارەکانی دادگای باری کەسییەتی قابیلی تانە لێدانن لەبەردەم دادگای تەمییز لە ماوەی (٣٠) ڕۆژ لە ڕۆژی پێڕاگەیاندنی بڕیارەکە و بەئاگادارکراوە دادەنرێ.

بەشی سێیەم

پۆلێن کردنی شەهیدان و دیاریکردنی مووچە بۆ کەسوکارەکانیان

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: کەسوکاری شەهیدی خەباتگێڕ و قوربانییەکانی چەکی کیمیاوی و ئەنفالکراوەکان و هاووڵاتی. ماف و ئیمتیازەکانی کەسوکاری شەهیدیان دەکەوێ بە پێی پێڕەوێك کە ئەنجومەنی وەزیران دەری دەچوێنێ.

دووەم: ئەوانەی حوکمەکانی بڕگەی/ یەکەم لە ماددەی شەشەم دەیانگرێتەوە ئەمانەن:

١- ژن و مێرد.

٢- کوڕ تاوەکو تەواوکردنی بیست و چوار ساڵ لە تەمەنی، ئەگەر لەخوێندن بەردەوام نەبێت.

ا_شەهیدی خەباتگێڕ: هەرکەسێك لە خەندەقی خەباتی چەکداری یان خەباتی سیاسی یان لەئەنجامیاندا لەدژی رژێمە یەك لەدوای یەکەکان بۆ بەرگری کردن لە بزووتنەوەی رزگاری خوازی کوردستان و ئەوەی لە دوای هاتووە ژیانی خۆی کردبێتە قوربانی.

ب_ قوربانیانی جینۆساید: هەرکەسێك شەهید بووبێ یان ژیانی لە ئەنجامی تاوانەکانی (جینۆساید) لە کاتی تاوانەکانی ئەنفال یان لە بەکارهێنانی چەکی کیمیاوی یان لە کاتی لەناوبردنی داپلۆسێنەرانەی بارزانییەکان و فەیلییەکان دا لە دەست دابێ.

ج_ شەهیدی هاووڵاتی: هەر کەسێك شەهید بووبێ یان لەئەنجامی کرداری جەنگی یان کاری تیرۆری یان لەکاتی کۆڕەوە ملیۆنیەکەی گەلی کوردستان ژیانی لە دەست دابێ.

٦_ کەسوکاری قوربانیان و ئەنفالکراوەکان: مێرد یان ژنەکان، کوڕ، کچ، دایك، باوك، برا، خوشك، یاخود ئەوانەی شەهید بە بڕیارێکی دادوەری بەخێوی دەکردن.

بەشی دووەم

ئامانج و بنەماکان

ماددەی دووەم:

ئامانجی ئەم یاسایە دابین کردنی ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکانە لەگەڵ ڕێزلێنان وچاودێریکردن و یارمەتیدانیان بە جۆرێکی وا کە لەگەڵ قەبارەو پایەی قوربانییەکانی شەهیدان بگونجێ بۆ سووککردنی ئازاری کەسوکارەکانییان.

ماددەی سێیەم:

ئەوانەی دەکەونە بەر حوکمەکانی مادەی یەکەم لەم یاسایەدا، بە بەڵگەنامەی فەرمی سەلماندنیان دەچەسپێ، لە کاتێکدا ئەو بەڵگەنامانە نەبوون ئەوا دەبێ ڕێگەی یاسایی دیکە لەبەردەم لیژنەکان یاخود دادگا و لایەنی تایبەتمەند بسەلمێندرێن و پێشکەش بە بەڕێوەبەرایەتییە گشتیەکان لە پارێزگاکانی هەرێم بکرێن.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: لیژنەیەکی تایبەت بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بە سەرۆکایەتی بەڕێوەبەری گشتی کاروباری کارگێریی و دارایی و ئەندامیەتی ژمارەیەك لە فەرمانبەرانی وەزارەت کە ژمارەیان لە (٤) ئەندام کەمتر نەبێ پێکدێ بۆ سەیر کردنی ئەو رەخنە و ئیعتزازانەی

کە لەلایەن کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکانەوە لەسەر ئەو بڕیارانەی کە لە بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی پارێزگاکان دەرچوون.

دووەم: لیژنەی تایبەت ئەم کارو ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

١- یەکلاکردنەوەی ئەو ئیعتیرازانەی کە لە لایەن کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکانەوە پێشکەش کراون تاوەکو حوکمەکانی ئەم یاسایە بیانگرێتەوە.

٢- هەر کەسێك بەرژەوەندییەکی هەبێ، بۆی هەیە مەغدووورییەتی خۆی بخاتە بەردەم لیژنەی تایبەتی سەبارەت بەو بڕیارەی کە دەری کردووە و لە ماوەی سی ڕۆژ لە ڕۆژی پێڕاگەیاندنی یان وا دادەنرێ کەپێی ڕاگەیەنراوە و لە ڕووی کارگێڕییەوە بڕیاری لیژنە بڕیارێکی کۆتاییە.

٣- لیژنە بڕیارەکەی بە زۆرینەی دەنگ دەردەچوێنێ و وەزیر پەسەندی دەکات.

٤- هەر کەسێك بەرژەوەندیەکی هەبێ دەتوانێ پەنا بباتە بەر دادگا بۆ سەلماندنی ئەوەی کە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیگرێتەوە، دوای ئەوەی کە لیژنە بڕیاری بە ڕەفزی دەدات و، دادگای بەرایی لایەنی تایبەتمەندە بۆ سەیرکردنی ئەو ناکۆکییانەی کە لە کاتی پیادە کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕوودەدەن و ئەوەی

کـە داواکارییەکـە پێـشکەش دەکـات لـەپارەی رەسمـی دادوەری دەبووردرێ.

٥- بڕیارەکانی دادگای باری کەسییەتی قابیلی تانە لێدانن لەبـەردەم دادگـای تـەمییز لـە مـاوەی (٣٠) رۆژ لـە رۆژی پێڕاگەیانـدنی بڕیارەکە و بەئاگادارکراوە دادەنرێ.

بەشی سێیەم

پۆلێن کردنی شەهیدان و دیاریکردنی مووچە بۆ کەسوکارەکانیان

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: کەسوکاری شەهیدی خەباتگێڕ و قوربانییەکانی چەکی کیمیاوی و ئەنفالکراوەکان و هاوولاتی، ماف و ئیمتیازەکانی کەسوکاری شەهیدیان دەکەوێ بە پێی پێڕەوێك کە ئەنجومەنی وەزیران دەری دەچوێنێ.

دووەم: ئەوانـەی حوکمـەکانی برگـەی/ یەکـەم لـە مـادەی شەشـەم دەیانگرێتەوە ئەمانەن:

١- ژن و مێرد.

٢- کوڕ تاوەکو تەواوکردنی بیست و چوار ساڵ لە تەمـەنی، ئەگەر لەخوێندن بەردەوام نەبێت.

٣- کچ: تاوەکو دامەزراندنی لە فەرمانگەیەك.

٤- رۆڵە پەککەوتەکان: رۆڵەی پەککەوتە لە مەرجەکانی سەرەوەی ئەم مادەیە بەدەردەبن.

٥- دایك و باوك.

٦- براکان و خوشکەکان: لەگەڵ رەچاوکردنی برگەکانی (٣,٢) ی سەرەوە.

سێیەم: بەشە مووچەی باوك و دایك و ژن و مێرد تا لەژیاندا مابن بۆیان خەرج دەکرێت.

چوارەم: لەکاتی برینی مووچەی موستەحەقی ئەو کەسانەی کە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیان گرێتەوە، ئەوا دەخرێتە سەر ئەوانەی دیکە کە موستەحەقن.

پێنجەم: ئیستیحقاقی مووچە بۆ ئەو کوڕ و کچە دەبێ بەدرێژایی ژیانیان ئەگەر هەر یەك لەوانە موستەحەقی تاقانە بن.

شەشەم: منداڵەکانی قوربانیانی جینۆساید لە مەرجەکانی کە لە برگەکانی (٣,٢) ی سەرەوە دا هاتوون بەدەر دەبن.

مادەی شەشەم:

یەکەم: ماڧی دارایی وەکو یەك بەسەر موستەحەقەکان دابەش دەکرێ.

دووەم: برا و خوشك مووچەکەیان رادەگیرێ لە کاتێك کە موستەحەقی لە پێشتر هەبن.

بەشی چوارەم

ماف و تایبەتکاری کەسوکاری شەهیدان

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: کەسوکاری شەهیدی خەباتگێڕ و شەهیدی جینۆساید ئەم ماف و ئیمتیازی خوارەوە دەبێت:

١ - خێزانی شەهیدی خەباتگێڕ و ئەنفالکراو یەکە یەك پارچە زەوییەکی نیشتەجێ بوونی پێ دەدرێت.

٢- ئەگەر شەهید زیاتر لە هاوسەرێکی هەبوو، ئەوا هەریەك لەوانە هەمان ماف و ئیمتیازی بڕیار لەسەردراوی یەك هاوسەری دەبێت بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

٣- لەکاتی شەهید بوونی زیاتر لە کەسێك لە ناو خێزانێکدا، ئەوا مووچەکان بە پێی پێڕەوێکی تایبەتی دەبن کە ئەنجومەنی وەزیران دەری دەچوێنێت.

دووەم:

١ - ڕۆڵەکانی شەهیدە ناوبراوەکان لە بڕگەکانی (یەکەم و دووەم) لەم مادەیدا مینحەی هاوسەر گرتنیان پێ دەدرێت.

٢- حکومەت خەرجی خوێندنی ڕۆڵەکانی شەهید لە قوتابخانە و زانکۆ ئەهلییەکان لەناو هەرێمدا بە پێی هەل و مەرجی

بڕیارلەسەر دراو لە لایەن وەزارەتی خوێندنی باڵاو لێکۆڵینەوەی زانستی و پەروەردەوە دەگرێتە ئەستۆ.

٣- حکومەت ئەرك و مەسرەفی هێنانەوەی تەرمی شەهید لە دەرەوەی هەرێم دەکێشێ.

٤- جێماوی شەهید لە باجی تەریکەی بڕیارلەسەر دراوی تەریکەکان دەبووردرێ.

٥- ژمارەیەك لە کورسی خوێندن بۆ رۆڵەکانی شەهیدانی خاوەن بەهرەی زانستی لە دەرەوەی هەرێم تەرخان دەکرێن، ئەمەش بە هەماهەنگی دەبێ لەگەڵ وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی هەرێم.

٦- کەسوکاری شەهیدان لە کرێی پشکنین و چارەسەرکردن لە نەخۆشخانە و مەڵبەندە تەندروستیەکانی حکومەت لەناو هەرێمدا دەبووردرێن.

٧- حکومەت کرێی چارەسەرکردنی کەسوکاری شەهیدان بە راپۆرتێکی لیژنەی پزیشکی بە پێی یاسا و پیڕەو دەگرێتە ئەستۆ.

٨- وەزارەت سندووقێك دادەمەزرێنێ بە ناوی سندووقی یارمەتیدانی کەسوکاری شەهید و قوربانیانی جینۆساید تاوەکو پشتگیرییان بکرێت و یارمەتیان بدرێت بۆ بنیاتنانی پرۆژەکان.

ماددەی هەشتەم:

وەزیر بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاریی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی نۆیەم:

کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت گەر لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت.

ماددەی دەیەم:

دەبێ ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی یازدەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی دەرچوونییەوە کاری پێ دەکرێت و لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) بڵاو دەکرێتەوە.

مەسعود بارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستان_ عێراق

هەولێر

٢٧/ گوڵان/ ٢٧٠٧ کوردی

١٧/ مایس/ ٢٠٠٧ زایینی

٣٠/ ربیع الثاني/ ١٤٢٨ کۆچی

هۆیەکانی دەرکردنی ئەم یاسایە

هەرێمی کوردستان بەسەردەمێکی یەکجار سەخت تێپەڕیوە کە مێ
هاوتای نەدیوە، چونکە رۆڵەکانی هەرێم تووشی کوشتن و بڕینێکی
بوون و بەدەست رژێمە یەک لە دوای یەکەکان و بەچەکی کیمیا
عەسکەری گوند و دێهاتەکانیان لە کاتی شالاوەکانی ئەنفالە بەدناو
وێران کراون و زۆربەی دانیشتوانی بوونەتە قوربانی ئەو پەلامار
زیانێکی زۆر بەخێزانی ئەو شەهیدانە گەیشتووە کە گەلێك گرفتی س
ئاوێتەیان تووش بووە و، لە پێناو بەجێگەیاندنی بەشێکی بچووك
وەفادارییەك بۆ ئەوانەی خۆیان کردوەتە قوربانی بۆ کوردستان و خ
بەختکردووە لە پێناوی پرەنسیبە بالاکانی مۆرڤایەتی، ئەم یا
دەرچوێنرا.